

Terorizam i prevencija terorizma u Bosni i Hercegovini

Almir Grabovica

Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Univerziteta u Sarajevu

Sažetak

Predmet razmatranja ovog teksta jeste da ukaže da su globalni međunarodni politički odnosi širom svijeta sve više opterećeni terorizmom i svim oblicima njegova ispoljavanja. Mnogobrojni su sociološki, politički, ekonomski motivi koji uzrokuju da terorizam postane oružje u rukama pojedinaca i terorističkih grupa. Još je više ovih i drugih motiva koji mu pogoduju. Suština koncepcije upotrebe terorizma ne ogleda se u klasičnoj teritorijalnoj ekspanziji, već u posredno i neposredno prikrivenoj primjeni sile izraženoj u dugoročnoj i kratkoročnoj djelatnosti od strane terorističkih grupa ili organizacija. Osnovni uzroci terorizma prije svega leže u dobokim i nepomirljivim ideološko-političkim i ekonomskim proturječnostima u svijetu na početku 21. st. Teroristički akti izvršeni na području Bosne i Hercegovine u minulom periodu ukazuju na nepopitnu činjenicu da naša država u kontekstu šire terorističke prijetnje nije izuzetak. Specifičan geostrategijski i geografski položaj, kao i niz faktora velikim djelom proizišlih iz posljedica nedavno okončanog konflikta na prostorima bivše SFRJ, čine Bosnu i Hercegovinu izuzetno prijemčivom za sve vrste sigurnosnih prijetnji, pa tako i terorizma. Na unutrašnje sigurnosne prilike u Bosni i Hercegovini značajnog utjecaja imala su određena lokalna, regionalna i globalna kretanja posebno s aspekta raz-

voja terorizma i ekstremizma. Ukupne prilike u spomenutim oblicima sigurnosnog ugrožavanja manifestirale su se relativno ujednačenim tendencijama s povremenim periodima stagniranja ili pojačavanja.

Ključne riječi: terorizam, sigurnost, sistem nacionalne sigurnosti, prevencija, država, teror.

UVOD

Terorizam spada u red najaktuelnijih problema s kojim se susreću države i nacije na početku 21. st. Pojava terorizma seže duboko u ljudsku historiju. Prvi put javlja se za vrijeme Francuske revolucije. Intenzitet njegova ispoljavanja mijenjao se u zavisnosti od historijskih i općih društveno-političkih kretanja na međunarodnoj političkoj pozornici. Terorizam u sebi implicira nasilje kao sredstvo za ostvarenje ciljeva i interesa raznih grupa i pojedinaca koje ga provode. U velikom broju slučajeva terorizam je okrenut protiv nedužnih civila koji tako postaju najveće žrtve okrutnih terorista čiji je cilj narušavanje autoriteta državne vlasti ili neki drugi politički cilj. Terorizam je moćan način ostvarenja postavljenih ciljeva iz razloga što u sebi sadrži okrutne i nemoralne metode djelovanja koje u kombinaciji s medijima i sredstvima masovne komunikacije, koje su danas tehnički i tehnološki unapredovale do neslučenih granica, ostavlja duboke posljedice na pojedince, države, pa čak i cijeli međunarodni sistem odnosa (npr. napad na SAD 11. septembra 2001. godine). Terorističke grupe i organizacije imaju izuzetno razvijenu strategiju i metode djelovanja. Ciljevi i mete terorističkih napada pažljivo se biraju i selektiraju u zavisnosti od njihove simbolične vrijednosti za državu i organe vlasti kao što su: međunarodni aerodromi, željezničke stanice, metroi, policijske stanice, vojne baze, trgovinski centri i druga mjesta na kojima se okuplja veliki broj ljudi. Slike masovnog stradanja na ovakvim mjestima imaju cilj izazvati strah i nesigurnost kod građana, što je jedna od osnovnih namjera počinitelaca terorističkog akta. Zbog svoje okrutnosti, bezobzirnosti i nemoralnosti terorizam je zabranjen kao sredstvo političkog nasilja od strane međunarodne zajednice. Nažalost, i neke države u okviru te iste međunarodne zajednice, u manjoj i većoj mjeri koristile su se i koriste terorizmom kao sredstvom za ostvarenje svojih ciljeva, što većina autora

karakterizira kao državni terorizam. 20. st. bilo je stoljeće dvaju svjetskih ratova koji su se u velikom dijelu vodili na evropskom tlu s ogromnim materijalnim razaranjima i ljudskim žrtvama. Poslije završetka Drugog svjetskog rata svijet je ušao u eru bipolarizma, u eru konfrontacije dviju supersila – Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog saveza, koje su predvodile dva najača vojnopolićka saveza: NATO i Varšavski ugovor. Pad Berlinskog zida oznaćio je kraj „hladnog rata“ i kraj ere bipolarizma u svjetskim odnosima. U 21. st. ulazimo s jednom i za sada jedinom supersilom – Sjedinjenim Amerićkim Državama. Raspadom SSSR-a i Varšavskog ugovora SAD nisu imale konkretnog i jasno detektiranog neprijatelja, sve do 11. septembra 2001. godine. Al-Qaida, Osama bin Laden i terorizam novi su neprijatelji SAD-a, koji su uspjeli ono što nijedan dotadašnji neprijatelj Amerike nije uspio – zadati udarac Sjedinjenim Amerićkim Državama na njihovu tlu. Međutim, problem terorizma nije samo problem SAD-a, to je problem svih savremenih država i nacija među kojima je i Bosna i Hercegovina.

Raspad SSSR-a oznaćio je početak kraja komunizma u Evropi. Nastale su nove nezavisne države na istoku Starog kontinenta. Ovaj proces zahvatio je i bivšu Socijalistićku federativnu republiku Jugoslaviju, u ćijem je sastavu kao jedna od šest ravnopravnih republika bila i Bosna i Hercegovina. Nažalost, disolucija bivše SFRJ izvršena je u okolnostima krvavog oružanog konflikta ćije je najteže posljedice osjetila Bosna i Hercegovina na koju je izvršena klasićna agresija od strane susjednih država – Srbije i Crne Gore (Savezne Republike Jugoslavije) i u manjem obimu Republike Hrvatske. Potpisivanjem Dejtonskog okvirnog mirovnog sporazuma 14. decembra 1995, ćime je okonćana agresija, Bosna i Hercegovina ustrojena je kao država s izuzetno složenim unutrašnjim uređenjem. Prema Ustavu koji je sastavni dio Dejtonskog mirovnog sporazuma Bosna i Hercegovina urećena je kao država s dvama entitetima – Federacijom Bosne i Hercegovine i Republikom Srpskom. Petnaest godina nakon završetka rata u Bosni i Hercegovini i dalje su veoma izražene etnonacionalne politike koje u velikoj mjeri otežavaju normalno funkcioniranje države u svim sferama djelovanja. Složenost unutrašnje urećenje i tvrdolinijaške uskostranaćke politike usporavaju izgradnju efikasnog i funkcionalnog sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine. Funkcioniranje, izgradnja i unaprećenje sistema nacionalne sigurnosti mora biti osloboćeno ovih limitirajućih faktora koji u sebi nose primjese politikanstva; sigurnosni sistem mora

funkcionirati jedino na osnovama profesionalizma i visoke stručnosti kadrova komponente sigurnosnog sistema moraju pratiti nauku i naučna dostignuća u sferi sigurnosti, jer je u pitanju sigurnost i napredak pojedinaca, građana i države u cjelini.

Terorizam kao sigurnosni problem i izazov skoro svih država u svijetu ne poznaje granice, boju kože i religijsko uvjerenje. Bosna i Hercegovina nakon završetka rata, nažalost, bila je na meti terorista i na njenu tlu izvršeni su teroristički akti koji su za posljedicu imali stradanje nedužnih civila. Za napredak cjelokupnog bh. društva i normalno funkcioniranje u svim aspektima društvenog djelovanja od izuzetnog je značaja uspostavljanje jedinstvenog i jakog sigurnosnog sistema koji će biti sposoban da odgovori, ali i da radi na prevenciji svih sigurnosnih izazova 21. st., gdje u prvi red svakako spada terorizam.

1. POJAM TERORIZMA

1.2. Definiranje terorizma

U okviru širokog dijapazona autora različite naučne provenijencije koji se bave izučavanjem terorizma postoji veliki broj definicija i pogleda na problem terorizma. Prije nego što navedemo stavove i definicije o terorizmu od strane pojedinih autora, potrebno je pojavu terorizma staviti u širi društveno-politički kontekst. Sve pojave i problemi koji su predmet izučavanja sigurnosnih i mirovnih studija rezultat su permanentnih procesa i interakcija među pojedincima i grupama u jednom društvu, odnosno državi. Ovi procesi usljed razvoja tehnologije, nauke, sredstava transporta i masovnih komunikacija u vremenu globalizacije u konačnici su rezultirali pojavom novih oblika i vidova sigurnosnih izazova. Terorizam treba posmatrati kao pojavu koja ima direktne implikacije na pojedince i cjelokupan društveni sistem odnosa i relacija uspostavljenih i reguliranih od strane države putem ustava, zakona i drugih podzakonskih propisa i akata. Kako kaže Radoslav Gačinić, „terorizam predstavlja primenu nasilja od strane pojedinca ili grupa intrisično ili ekstrinisično motivisanih, a koji su odlučni da nameću svoju volju organima vlasti ili građanima, izazivajući strah, kolebljivost, zebnju, defetizam i paniku“.¹ Osnovna sastavna i determinirajuća komponenta koja oblikuje

¹ B. Alispahić, *Terorizam – šta je to*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i

terorizam kao društvenu pojavu i pojedinačni teroristički akt kao krajnju rezultantu ove pojave jeste upotreba nasilja u cilju ostvarenja u prvom redu političkih, nacionalnih ili nekih drugih interesa. Shodno ovome, Milorad Drobac za terorizam kaže da je „u suštini, nasilje s političkom motivacijom tj. uvek ima političku komponentu...Terorizam je planski akt nasilja ili pretnje primenom nasilja koje preduzimaju određene društvene grupe s namerom da utiču na društveni i politički život jedne zajednice radi osvajanja ili očuvanja vlasti“.² Da je terorizam jedan od glavnih izvora nesigurnosti u 21. st. i veliki sigurnosni izazov koji iza sebe ostavlja teške posljedice po cjelokupnu društvenu zajednicu iznijela je u svojoj definiciji Katarina Tomaševski, koja kaže da se pod „pojmom terorizam obuhvataju različiti akti nasilja i ugrožavanja ljudskih prava i ljudskih života, kao i javnih, odnosno zajedničkih i individualnih dobara.“³

Problemu definiranja terorizma i njegova karakteriziranja kao velikog sigurnosnog izazova prišlo se i na institucionalnom nivou pod okriljem međunarodnih i regionalnih organizacija i institucija. U tom smislu „Generalna Skupština Ujedinjenih naroda kaže da su teroristička djela i aktivnosti usmjerene ka poništavanju ljudskih prava, osnovnih sloboda i demokratije, prijetnja teritorijalnom integritetu i sigurnosti država, da destabilizuju legitimno konstituisane vlade, ugrožavaju pluralističko građansko društvo i da negativno utječu na ekonomski i društveni razvitak država. Ujedinjeni narodi bezrezervno osuđuju sva djela, metode i aktivnosti terorizma kao kriminalne i neopravdane, bez obzira na motiv.“⁴

S druge strane, Vijeće Evrope usvojilo je dokument pod nazivom „Zajednički stav o primjeni određenih mjera u borbi protiv terorizma“. U ovom dokumentu jasno stoji da će se terorističkim djelom smatrati „jedno od slijedećih namjerno učinjenih djela koje, s obzirom na njegovu prirodu i okolnosti u kojima je nastalo, može ozbiljno oštetiti neku državu ili međunarodnu organizaciju“, a koje je definirano kao prestup prema nacionalnom zakonodavstvu i počinjeno s ciljem da:

- ozbiljno zastraši stanovništvo;

---

međunarodnog prava, Sarajevo, 2007, str. 100.

² LJ. Despotović i M. Drobac, *Geopolitika i terorizam u vremenu globalizacije*, Stylos Art, Novi Sad, 2008, str. 88.

³ B. Alispahić, nav. dj., str. 100.

⁴ B. Alispahić, nav. dj., str. 128.

- neopravdano natjera vladu odnosno međunarodnu organizaciju da učini odnosno da ne učini neko djelo;
- ozbiljno destabilizira ili uništi osnovne političke, ustavne, ekonomske ili društvene strukture neke države odnosno međunarodne organizacije;
- nasrne na život neke osobe, što može dovesti do njene smrti;
- nasrne na fizički integritet neke osobe;
- otme ili uzme kao taoca;
- dovede do uništenja nekog državnog ili javnog objekta transportnog sistema infrastrukture, uključujući i informacione sisteme, fiksirane platforme u priobalnom pojasu, neko javno mjesto ili privatni posjed, a uz veliku mogućnost da ugrozi ljudske živote ili dovede do znatne ekonomske štete;
- otme letjelicu, brod ili neko sredstvo namijenjeno prevozu putnika, odnosno robe;
- proizvede, posjeduje, nabavi, transportira, snabdijeva ili upotrebljava oružje, eksplozive, odnosno nuklearno, biološko ili hemijsko oružje kao i da vrši istraživanja u cilju razvoja biološkog i hemijskog naoružanja;
- oslobodi opasne materije ili izaziva požare, eksplozije ili poplave koje ugrožavaju ljudske živote;
- ugrožava ili remeti snabdijevanje vodom, strujom ili nekim izvorom prirodnih resursa, čime ugrožava živote ljudi;
- rukovodi terorističkom grupom;
- učestvuje u aktivnostima terorističke grupe, uključujući i dostavljanje informacija, odnosno materijalnih sredstava, na bilo koji način finansira tu grupu, znajući pritom da takvo učestvovanje doprinosi kriminalnom djelovanju.

Problem u definiranju pojma terorizam jeste taj što je se karakter terorizma kroz povijest mijenjao: nekada je to bilo borba za oslobođenje vlastitog naroda, teritorije, zatim rat, borba za vjersku slobodu, za svrgavanje društvenog poretka, a danas bismo mogli reći da se antiterorizam zna zamijeniti pojmom terorizam. Da bismo razumjeli pojam terorizma i njegovu ulogu, trebamo ga staviti u vrijeme i prostor u kojem se događa i gledati ga iz više aspekata.

2. UVJETI POJAVE TERORIZMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Korijeni i uzroci pojave terorističke prijetnje u Bosni i Hercegovini najčešće se vežu za period agresije od 1991. do 1995. godine. Svaka rasprava o ovome problemu i procesi njegova rješavanja moraju biti postavljeni na strogo naučnim osnovama kako bi se izbjegao svaki oblik diletantizma, neobjektivnosti i stereotipa. Područje Balkana, a posebno Bosne i Hercegovine, pogodno je tlo za propagiranje i sukobljavanje interesa velikih igrača na međunarodnoj sceni. Tako je i prije više od desetak godina okončani oružani sukob na području bivše SFRJ poslužio kao izvrstan poligon za odmjeravanje snaga između svjetskih sila. Korijeni i uzroci pojave terorizma u Bosni i Hercegovini počinje neposredno i u toku agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, kada obavještajne službe iz Srbije i sl. vrše tajne operacije – terorističke činove, a posebno u vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, kada dolazi do ubistva potpredsjednika vlade Republike Bosne i Hercegovine Hakije Turajlića. Ubijen je 8. januara 1993. godine na punktu „SIJERA 4“ koji su držali pripadnici srpskih vojnih formacija kod Kasindolske ulice u blizini sarajevskog aerodroma. Ubijen je u oklopnom vozilu UNPROFOR-a, koji je zaustavila srpska vojska. Francuski vojnici otvorili su vrata transportera, a jedan od srpskih vojnika ispalio je rafal u Hakiju Turajlića. Drugi teroristički čin izvršen je ubistvom ministra vanjskih poslova Irfana Ljubijankića 27. na 28. maj 1995. godine, kada je Vojska Republike srpske krajine srušila helikopter u kojem je poginuo, a to je potvrdila i presuda suda u Hagu u slučaju komandanta Sarajevsko-romanijskog korpusa VRS-a Stanislava Galića. Mnogi autori koji su pisali o terorizmu govore da u Bosni i Hercegovini terorizam nastaje pojavom stranih mudžahedina i njihovim učenjem. Naravno da se ovaj stav ne može podržati iz jednog jedinog razloga a to je da u redove navedenih lica bilo ubačeno stranih obavještajaca i plaćenika koji su imali za težište izvođenje terorističkih i drugih aktivnosti. Zato generalizacija ovakvih stavova ne stoji, jer je među njima bilo i patriota koji su došli braniti Bosnu i Hercegovinu i muslimane i koji su istinski položili živote za Republiku Bosnu i Hercegovinu. Naravno da je bilo i onih koji su bili zlonamjerni i koji su vršili terorističke činove, ali je takvih bilo malo. Naime, mnogi autori iznose podatke da je u odredu „El-Mudžahedin“ bilo prisutno preko dvije hiljade stranih državljana porijeklom iz arapskih zemalja. Međutim, uvidom u dokumentaciju

koja je dostupna svima i koju posjeduje sud u Hagu jasno se vidi iz dokumenta da je odred „El-Mudžahedin“ sveukupno sačinjavalo 1774⁵ osobe, od čega su broj od 252⁶ osobe činili ljudi stranog porijekla. Nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma mnogi od ovih stranih državljana napustili su državu, a nekolicina ih je ostala i postala prijetnja za izvršenje terorističkih napada. Struktura tih ljudi koji su ostali vrlo je šarolika. Sa stajališta potencijalne opasnosti, ta je struktura fluidna. Nisu svi koji su se našli početkom 1996. godine u Bosni i Hercegovini i koji su dobili državljanstvo Bosne i Hercegovine i dalje tu. Jedan dobar broj tih ljudi napustio je Bosnu i Hercegovinu i otišao negdje na ratišta u Afganistanu, Iraku, Čečeniji, Sudanu i na neke druge prostore na kojima se vode ratni sukobi. U poratnim godinama u tranzitu su došli drugi, koji su se iz raznoraznih razloga našli u Bosni i Hercegovini i tu kraće ili duže boravili. Da je unutar strukture bilo pojedinaca i da još uvijek ima pojedinaca koji mogu napraviti takva djela, to sigurno stoji. Jedan broj tih ljudi sigurno je spreman napraviti takvo djelo i jedan broj njih osposobljen je da to može napraviti stručno. Dio ih je učestvovao u ratu i oni tu nisu pucali samo iz puške, već su sigurno bili i u situaciji da se obuču za upotrebu eksplozivnih naprava i drugih sredstava. Prema tome, takvi potencijali postoje. U kojem broju i u kojoj su mjeri ti ljudi iz raznih razloga spremni da se nađu u ulozi, primjera radi, bombaša samoubojica, da se opašu prslukom napunjenim eksplozivom i da se u datom trenutku pojave na javnom mjestu gdje je veliki broj ljudi i da se aktiviraju, zaista je teško procjenjivati. Izvršioци takvih djela, u jednom psihološkom i sociološkom smislu, trebaju se dobro analizirati da bi se uopće mogao izraditi profil takve osobe. Ali, da ovdje postoje pojedinci koji to mogu napraviti, o tome nema nikakve sumnje, kaže Lukač. Uz ljude koji su osposobljeni i moguće spremni za izvođenje terorističkih napada, u Bosni i Hercegovini se održala i ideologija koju su oni donijeli i širili. U njeno ime danas se vodi tzv. svjetski džihad, čija je glavna inspirativna i donedavno organizacijska snaga – Al-Kaida. To je drugi važan faktor u priči o mogućoj terorističkoj opasnosti u Bosni i Hercegovini. Uz dva već navedena faktora, dobro uvježbane ljude i ideologiju, Bosnu i Hercegovinu kao potencijalno uporište međunarodnog terorizma kvalificira još jedna zaostavština iz rata, kaže

⁵ ICTY, Spisak pripadnika odreda El- Mudžahedin VJ 5689, Zenica, 26. 02. 1996.

⁶ ICTY, Spisak pripadnika odreda El-Mudžahedin stranog porijekla, 07. 05. 1995.

Dragan Lukač: „Treći element, koji je jako bitan u svemu tome, ogleda se u činjenici da se u Bosni i Hercegovini vrlo lako dolazi do sredstava za izvršenje terorističkih djela. Kada kažem ‘sredstava’, mislim uglavnom na vojnu opremu – eksplozive, satne mehanizme, upaljače i tako dalje. Znači sve ono što se koristi za izradu određenih eksplozivnih naprava. Bosna i Hercegovina, koja je izašla iz rata, nažalost je zemlja u kojoj se vrlo jednostavno i za vrlo malo novca može doći do velikih količina oružja i sredstava ovakve vrste. U najvećem broju zemalja je upravo obrnuto, odnosno do toga se teško dolazi.“⁷Kombinacija svih navedenih faktora i cjelokupne društvene ambijentalnosti u Bosni i Hercegovini terorističku prijetnju čine izuzetno realnom. Ova prijetnja realizirana je i izvršenjem terorističkih akata na području Bosne i Hercegovine u poslijeratnom periodu.

2.1. Akti terorizma u Bosni i Hercegovini

Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma i prestankom borbenih djelovanja na teritoriji Bosne i Hercegovine ušlo se u novu eru bh. državotvornog kontinuiteta. Novi oblik unutrašnjeg uređenja koji funkcionira po principu entitetskog upravljanja s državnim institucijama i organima u velikoj mjeri usložnjava i usporava sveukupni društveni prosperitet. U Bosni i Hercegovini stvoren je sistem obrnute društvene vrijednosti gdje se mnoštvo partikularnih uskostranačkih političkih interesa i ciljeva pojedinaca stavlja u prvi plan iznad napretka i interesa države i njenih građana u cjelini. Na ovako postavljenim temeljima društvenog života i aktiviteta, i pored svih ostalih poteškoća i problema s kojima se suočava poslijeratno tranzicijsko bh. društvo, teško je graditi efikasan i funkcionalan sigurnosni sistem. Iako se nakon potpisivanja mirovnog sporazuma uz asistenciju međunarodne zajednice krenulo u proces izgradnje i uspostave domaćeg sigurnosnog sistema, taj proces tekao je i teče veoma sporo, što je najviše pogodovalo stvaranju ambijenta za stvaranje svih oblika destabilizirajućih aktivnosti, poput različitih oblika organiziranog kriminala, korupcije, a između ostalog i terorističke prijetnje.

⁷ V. Azinović, „Al-Kai'da u Bosni i Hercegovini: Mit ili stvarna opasnost?“, *Radio Slobodna Evropa i Centar za savremenu umjetnost*, Sarajevo, Prag, 2007, str. 140–142.

Prvi veći teroristički akt u Bosni i Hercegovini desio se 16. marta 1999. godine kada je aktiviranjem eksplozivne naprave ubijen tadašnji zamjenik federalnog ministra unutrašnjih poslova Jozo Leutar. Nalogo-davci i izvršioци do danas nisu sudski procesuirani, a smatra se da ovaj atentat ima političku pozadinu i da predstavlja pokušaj destabiliziranja Bosne i Hercegovine.

Novi teroristički akt koji u sebi sadrži političke konotacije desio se 11. augusta 2006. godine kada je na grob (mezar) prvog predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alije Izetbegovića bačena eksplozivna naprava pri čemu nije bilo povrijeđenih osoba, a pričinjena je materijalna šteta. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine pokrenulo je istragu bez konkretnih rezultata. U martu 2008. godine uhapšena je grupa lica (koji su u tom trenutku bili dostupni organima gonjenja), koju je predvodio Rijad Rustempašić iz Sarajeva, kod koga je prilikom pretresa stambenih prostorija u Sarajevu i Bugojnu pronađena veća količina oružja i minsko-eksplozivnih sredstava. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine ovim licima odredilo je jednomjesečni pritvor, ali su svi pušteni zbog nedostatka dokaza. U nastavku istrage Tužilaštvo Bosne i Hercegovine došlo je do dokaza koji povezuju ovu grupu sa krivičnim djelom terorizma, te se ova grupa od novembra 2009. godine nalazi u pritvoru.

U prodajnom centru FIS Vitez 9. oktobra 2008. godine postavljena je i aktivirana eksplozivna naprava, kada je jedno lice smrtno stradalo, jedno teško ranjeno, a nekoliko je lica lakše povrijeđeno. Tri osobe osumnjicene su za krivično djelo terorizma i posjedovanja i proizvodnje eksplozivnih materijala. Suđenje ovim osobama još je u toku.

Sigurno najteži slučaj terorizma u Bosni i Hercegovini dosada jeste aktiviranje paklene eksplozivne naprave ispred policijske stanice u Bugojnu 27. juna 2010. godine. Tom prilikom jedan policajac smrtno je stradao, a šest ih je ranjeno. Glavni osumnjičeni za ovaj napad Haris Čaušević zvani Oks uhapšen je i osuđen na 45 godina zatvora.

Nakon ovog terorističkog čina desio se još jedan kada je 28. oktobra 2011. godine Mevlid Jašarević, pripadnik vehabijskog pokreta, napao Američku ambasadu. Prilikom napada ranjena su dva pripadnika SIPA-e. Mevlid Jašarević uhapšen je i nakon vođenja sudskog procesa osuđen na 15 godina zatvora.

Nakon ovih terorističkih akata pokrenuta je široka medijska kampa-nja, a prema ocjeni skoro svih predstavnika državnih organa i institucija, nevladinih organizacija i građana, radi se o direktnom napadu na insti-

tucije države s ciljem njena rušenja. U kontekstu sprečavanja ovakvih i sličnih terorističkih akata kaznena politika i zakonska legislativa u Bosni i Hercegovini sasvim izvjesno mora se poštiti.

3. PREVENCIJA TERORIZMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Opasnost od mogućih terorističkih napada, nažalost, veoma je prisutna u Bosni i Hercegovini. To dokazuje izvedeni teroristički napad na policijsku stanicu u Bugojnu u junu 2010. godine, zatim napad na Američku ambasadu 2011. godine. Da bi se ovakvi i slični teroristički akti spriječili, potrebna je permanentna aktivnost u prvom planu sigurnosnih organa i institucija. Na nivou države Bosne i Hercegovine razvijena je i uspostavljena zakonodavna i institucionalna infrastruktura u sferi prevencije terorizma, ali je potrebno njeno stalno usavršavanje i nadogradnja. Zaštita od terorizma temeljna je funkcija države i njenih sigurnosnih organa i službi u cilju osiguranja uvjeta za miran i siguran život svih njenih građana, bez nasilja i straha, demokratski i prosperitetan u duhu poštovanja reda i zakona. U skladu s prepoznatom potrebom preventivnog antiterorističkog djelovanja državni organi i institucije iz zakonodavne, izvršne i sudske sfere vlasti, kao i sigurnosni organi i službe (policijske i obavještajne), preuzele su niz koraka i aktivnosti od kojih navodimo slijedeće:

- „Izvršena cjelovita analiza Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH) u dijelu koji se odnosi na terorizam, i utvrđeno je da je KZBiH u dobroj mjeri usaglašen sa međunarodnim instrumentima i standardima, ali i da su potrebne izvjesne korekcije u pogledu jasnijeg i potpunijeg definiranja pojedinih odredbi i pojmova, kao i da je potrebno pristupiti implementiranju onih međunarodnih instrumenata i standarda kojima je Bosna i Hercegovina pristupila nakon 2003. godine.
- Zakonom o direkciji za koordinaciju policijskih tijela i agencija za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine sukladno članku 33. utvrđena je obaveza Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine da izvrši harmonizaciju svih postojećih zakona.
- U cilju efikasnije borbe protiv terorizma, policijske agencije u Bosni i Hercegovini formirale su Udarnu grupu za borbu protiv terorizma, sa sjedištem u zgradi Državne agencije za istrage i

zaštitu SIPA, koju finansira i podržava Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine.

- Kroz Strategiju integrisanog upravljanja granicom i Akcionim planom, te kroz obavezu pojačanog nadzora državne granice, izrađeni su i potpisani određeni Sporazumi i Protokoli između Granične policije i drugih agencija.
- U saradnji sa Ujedinjenim narodima (posebno UNODC TPB) i Vijećem Evrope održane su tri radionioce na temu: 1) Međunarodni instrumenti u borbi protiv terorizma, 2) Izmjene i dopune KZ BiH u cilju harmoniziranja sa međunarodnim standardima 3) Međunarodna krivično-pravna saradnja u borbi protiv terorizma. Pokrenuti su projekti komunikacijskog uvezivanja agencija za provedbu zakona kako bi se olakšala razmjena podataka. Također, u toku je realiziranje Projekta jačanja saradnje između tužilaštva i policije.
- Sklopljen je niz Sporazuma o policijskoj saradnji sa drugim zemljama, te sa međunarodnim organizacijama.⁸

Terorističke organizacije ili grupe oštricu svojih destruktivnih aktivnosti usmjeravaju prvenstveno prema civilnim ciljevima. Svrha ovakvog djelovanja jeste nanošenje ljudskih i materijalnih gubitaka, izazivanje straha i nesigurnosti u široj društvenoj zajednici u cilju ispunjenja političkih i drugih interesa i zahtjeva. Zbog svoje destruktivnosti i nehumanosti djelo terorizma kao takvo ne može se opravdati ni pod kakvim uvjetima i okolnostima. „Prema dosadašnjim sigurnosnim saznanjima, kada je u pitanju najranjivija infrastruktura u Bosni i Hercegovini, objekti vodosnabdijevanja i energetske postrojenja, transportne i komunikacijske infrastrukture, kao i objekti međunarodnih institucija i diplomatsko konzularnih predstavništava, sigurnosnog značaja za Bosnu i Hercegovinu i međunarodnu zajednicu do mjesta masovnog okupljanja kao što su škole, bolnice, javni prijevoz i sl., mogu s obzirom na fenomenologiju, tipologiju, kao i kauzalitet motiva terorističkog napada, biti potencijalno ugrožena infrastruktura.“⁹ Da bi se spriječili

⁸ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma – za period 2010–2013. godine, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2010, str. 10–15.

⁹ Plan civilno-vojne saradnje u slučaju odgovora na terorističke napade i saniranje

napadi na ove i slične ciljeve institucije države Bosne i Hercegovine, njihovi sigurnosni organi imaju razvijenu strukturu odgovora na terorističke napade koja se sastoji iz slijedećih faza:

- „Faza prevencije,
- Faza priprema prije odgovora na teroristički napad,
- Faza spremnosti / pripravnosti na teroristički napad,
- Faza odgovora i saniranja posljedica i
- Faza oporavka i rehabilitacije.“¹⁰

Navedene mjere i aktivnosti prevencije i zaštite od svih oblika terorizma svojom učinkovitošću i efikasnim sprovođenjem trebaju kao krajnji rezultat imati snažan učinak odvratanja bilo koje terorističke prijetnje unutar Bosne i Hercegovine ili prema njoj. Generalno, organi i institucije Bosne i Hercegovine prepoznali su opasnosti i negativne posljedice terorizma, međutim niz je prepreka i otežavajućih elemenata u procesu efikasnog i kvalitetnog preventivnog djelovanja i odgovora na terorističku prijetnju Bosni i Hercegovini i njenim građanima.

4. ZAKLJUČAK

Teroristički akti izvršeni na području Bosne i Hercegovine u minulom periodu ukazuju na nepobitnu činjenicu da naša država u kontekstu šire terorističke prijetnje nije izuzetak. Specifičan geostrategijski i geografski položaj, kao i niz faktora velikim djelom proizišlih iz posljedica nedavno okončanog konflikta na prostorima bivše SFRJ, čine Bosnu i Hercegovinu izuzetno prijemčivom za sve vrste sigurnosnih prijetnji, pa tako i terorizma. Na unutrašnje sigurnosne prilike u Bosni i Hercegovini značajnog utjecaja imala su određena lokalna, regionalna i globalna kretanja, posebno s aspekta razvoja terorizma i ekstremizma. Ukupne prilike u spomenutim oblicima sigurnosnog ugrožavanja manifestirale su se relativno ujednačenim tendencijama s povremenim periodima stagniranja ili pojačavanja.

Teroristička prijetnja i potencijali za realiziranje te prijetnje u Bosni i Hercegovini nažalost postoje, što dokazuje teroristički napad

---

njihovih posljedica, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2008, str. 5.

¹⁰ Isto, str. 5.

na policijsku stanicu u Bugojnu u junu 2010. godine. Da bi se prijetnja od terorizma prevenirala i maksimalno reducirala, potrebno je da svi elementi državne moći i sigurnosnih struktura u Bosni i Hercegovini funkcioniraju na principu zajedničkog planiranja i koordinacije kako bi se stvorili uvjeti za postizanje što većeg stepena sigurnosti za sve građane Bosne i Hercegovine. S aspekta prevencije i borbe protiv terorizma, Bosna i Hercegovina i njene institucije moraju preduzeti mjere i aktivnosti ka izgradnji takvog sigurnosnog sistema koji će joj omogućiti adekvatnu zaštitu i poštivanje vitalnih vrijednosti. Funkcionalnost i efikasnosti sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine na čijoj se izgradnji i usavršavanju mora permanentno raditi, ne smiju biti predmet opstrukcija i političke trgovine od strane predstavnika etnonacionalnog i uskostranačkog bh. trokuta.

Almir Grabovica

Terrorism and Prevention of Terrorism in Bosnia and Herzegovina

Summary

The subject of this article is to suggest that the global international political relations around the world are increasingly burdened by terrorism and all forms of its manifestation. There are many social, political, economic motives which are causing terrorism to become the weapon in the hands of individuals and terrorist groups. There are great numbers of other motives that extend preferential treatment to it. The essence of the conception of the usage of terrorism is not reflected in the classic territorial expansion, but in directly and indirectly covert use of force expressed in long-term and short-term activities by terrorist groups or organizations. The basic causes of terrorism primarily lie in deep and irreconcilable ideological, political and economic contradictions in the world at the beginning of the 21st century.

Terrorist acts committed in the territory of Bosnia and Herzegovina in the past period point to the undeniable fact that our country is not an exception in the context of a wider terrorist threat. The specific geo-strategic and geographical location, as well as a number of factors largely arising from the circumstances of a recently completed conflict in the former Yugoslavia make up Bosnia and Herzegovina extremely receptive to all

types of security threats, including terrorism. Local, regional and global developments especially from the aspect of terrorism and extremism had significant influence on the internal security situation in Bosnia and Herzegovina. The overall conditions in the referred-to forms of security threat were manifested by relatively uniformed tendencies interrupted by periods of stagnation or amplification.

Key words: Terrorism, security, system of national security, prevention, state, ter

LITERATURA

1. Alispahić, Bakir (2007), *Terorizam, šta je to?*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo
2. Despotović, Ljubiša i Drobac, Milorad (2008), *Geopolitika i terorizam u vremenu globalizacije*, STYLOS ART, Novi Sad
3. Pettiford, Lloyd i Harding, David (2005), *Terorizam novi svjetski rat*, Mozaik knjiga, Zagreb
4. Abazović, Mirsad (2002), *Državna bezbjednost – Uvod i temeljni pojmovi*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo
5. Azinović, Vlado (2007), „Al-Kai’da u Bosni i Hercegovini: Mit ili stvarna opasnost?“, Radio Slobodna Evropa i Centar za savremenu umjetnost, Sarajevo, Prag
6. Harmon C., Cristopher (2002), *Terorizam danas*, Golden Marketing, Zagreb.
7. Dimitrijević, Vojin (2000), *Terorizam*, K. V. S., Beograd
8. Evan, Kohlmann (2005), Naklada Ljevak d. o. o., Zagreb

ZAKONI I DRUGI PODZAKONSKI AKTI

1. „Dejtonski mirovni sporazum“, JPNIO, *Službeni list RBiH*, Sarajevo 1995. godine.
2. „Zakon o odbrani BiH“, *Službeni glasnik BiH*, broj: 88/05.
3. „Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine“, *Službeni glasnik BiH*, broj: 5/03.
4. „Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu“, *Službeni glasnik BiH*, broj: 27/04.
5. „Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine“, *Službeni glasnik BiH*, broj: 88/05.
6. *Plan civilno-vojne saradnje u slučaju odgovora na terorističke napade i saniranje njihovih posljedica*, Vijeće ministara BiH, Sarajevo, 2008.
7. *Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma – za period 2010–2013. godine*, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2010.

DOKUMENTI

1. ICTY, Spisak pripadnika odreda El-Mudžahidin stranog porijekla, 07. 05. 1995.
2. ICTY, Spisak pripadnika odreda El-Mudžahidin VJ 5689, Zenica, 26. 02. 1996.